

Оксана Десятнюк

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
ректор Західноукраїнського національного університету, м. Тернопіль

Вадим Ластовицький

аспірант кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

МОНІТОРИНГ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Європейська доктрина забезпечення функціонування закладів вищої освіти в посткризовий період сконцентрована на пошуку альтернативних джерел фінансування для вирішення двох основних проблем: зменшення кількості студентів та скорочення фінансування з боку центральних органів влади. За результатами моніторингу публікації Д. Санчеза, ще у 2018 році в середньому більшість університетів країн Європейського Союзу отримала на 27,7% менше фінансування, ніж у 2012 році [1]. Водночас, у червні 2020 року університети Каталонії в Іспанії спостерігали зменшення центрального фінансування до 7% для здобуття освітнього ступеня бакалавра та до 30% – освітнього ступеня магістра в наступному навчальному році [2]. Це свідчить про глобалізацію проблеми адекватного фінансового забезпечення закладів вищої освіти, особливо у середовищах із широко поширеними економічними дисбалансами. У Сполучених Штатах Америки, зокрема у Southwest Tennessee Community College навесні 2021 року загальна кількість студентів скоротилася на 18% порівняно з осінню 2020 року, тобто спостерігалось зменшення майже вдвічі від середнього по країні [3]. Такий концепт вказує на необхідність диверсифікації джерел фінансування закладів професійної та вищої освіти у національному і глобальному вимірі. Саме тому існує потреба у дослідженні зарубіжної специфіки забезпечення закладів вищої освіти за рахунок диференціації фінансових ресурсів.

В епоху краудфандингу та функціонування таких платформ, як «Patreon», добровільні внески в розвиток освіти є оптимальним рішенням, яке обирають багато університетів, що шукають зовнішнє джерело фінансування, оскільки такий варіант базується на філантропічному підході, згідно з яким є можливість отримати доступ через веб-сайти закладів вищої освіти і відповідні цифрові технології. Це стосується ініціативи «The Impact of Giving» у Школі бізнесу «Schulich», яка надає можливість робити фінансові внески онлайн, з'являтися на стіні активних спонсорів або залишати спадок у формі заповіту задля покращення умов функціонування певних освітніх закладів [4].

Серед переваг краудфандингу доцільно виділити наступні: самостійне встановлення цілей та можливість відстежувати прогрес, легкість та простота доступу до фінансування освітнього проекту, успіх краудфандингової кампанії може бути важливим індикатором попиту на продукт, розподіл ймовірних ризиків серед учасників проекту тощо [5].

Деякі освітні установи пропонують передачу свого «ноу-хау» в контексті отримання додаткових джерел прибутку. Прикладом цього є індивідуальні програми Берлінської школи креативного лідерства, її консультаційна активність та індивідуальні заходи, спрямовані на вплив організацій для підвищення освітніх стратегічних амбіцій. Водночас, низка університетів докладають суттєві зусилля, щоб отримати кредити на підприємницькі проекти, оскільки вони усвідомлюють, що робота їхніх студентів є ключовою для стимулювання економіки, але державних джерел фінансування недостатньо. Інноваційний центр UC Anacleto Angelini Папського католицького університету Чилі, створений у 2012 році завдяки «пожертві» в розмірі 15 млн дол. США від Angelini Group, відповідає за сприяння підприємництву та інноваціям в університеті та має модель самофінансування, зокрема, він сприяє зустрічам і спільним проектам між науковцями, державним і приватним секторами.

Акцентуємо увагу, що багато компаній приватного сектору потребують допомоги університетів та інших закладів освіти, щоб отримати результати досліджень і розпочати нові проекти на цій основі. Така співпраця забезпечує науково-дослідні та дослідно-конструкторські проекти й установи значними обсягами фінансових ресурсів. Прикладом цього є Каролінський інститут у Швеції, який у 2019 році отримав 9% для фінансування своєї діяльності з приватних фондів (4% від шведських і 3% від іноземних компаній). Благодійні пожертвування забезпечують значне вкладання коштів на створення дослідницьких центрів суб'єктами підприємницької діяльності [6].

Одним із найпоширеніших джерел фінансування вищої освіти також доцільно вважати фандрайзинг, що трансформується стратегічними ініціативами акумулювання фінансової допомоги від випускників та інших осіб чи організацій. Кампанії збору коштів можуть бути ініційовані для певної мети: фінансування грантів чи стипендій, підтримка широкомасштабних проектів закладу освіти тощо. Ефективна політика акумулювання коштів має відбуватися на періодичній основі та передбачати спілкування між інвесторами (спонсорами) та студентами в університетському містечку, безпосередню співпрацю з адміністрацією закладів освіти, а також соціальні заходи внаслідок зібрання на території певного університету (коледжу) тощо.

Гранти є пріоритетним джерелом фінансових ресурсів для вищих навчальних закладів, які надаються урядовими установами, федеральними фондами та іншими організаціями для підтримки певних критеріїв їхнього ефективного розвитку. Установи можуть подати заявку на отримання грантів для підтримки дослідницьких проектів, пілотних програм або інших навчально-наукових ініціатив, які відповідають їхнім місіям, баченням і цінностям. Крім того, написання гранту передбачає визначення можливостей, підготовку заявок на грант і відображення результатів ефективного використання грантових коштів для підтримки своїх студентів і викладачів у їхніх дослідженнях.

Таким чином, пошук альтернативних джерел фінансування для закладів вищої освіти має вирішальне значення та призводить до великих або, принаймні, дуже важливих проектів, незалежно від того, передбачають вони

будівництво дослідницького центру чи здатність покривати витрати студентів, які в інакший спосіб не зможуть закінчити успішно навчання. До того ж, додаткові фінансові ресурси необхідні для оплати, планування, обслуговування та модернізації університетської інфраструктури, приміщень і обладнання, щоб залишатися в позитивній динаміці та надавати студентам найкращий досвід навчання. Моніторинг зарубіжної практики диверсифікації джерел фінансового забезпечення закладів вищої освіти буде корисним для України, особливо в умовах післявоєнної відбудови, коли стимулювання інвестиційних освітніх проектів слугуватиме драйвером економічного прогресу та інноваційного прориву.

Список використаних джерел:

1. Sanchez D. Retrato de una universidad en crisis: menos financiación pública, más gasto privado y más lejos de Europa. *El Diario*, 17 Jan. 2018. URL: https://www.eldiario.es/sociedad/espana-grecia-chipre-universitaria-pib_1_2917954.html
2. Vallespín I. La caída de alumnos por la pandemia amenaza a las universidades públicas. *El País*, 26 June 2020. URL: <https://elpais.com/educacion/2020-06-25/la-caida-de-alumnos-por-la-pandemia-amenaza-a-las-universidades-publicas.html>
3. Cheng W-L., Law J., Pinder D. COVID-19 Crisis Pushes Us Students into an Uncertain Job Market. *McKinsey*, 7 July 2021. URL: <https://www.mckinsey.com/about-us/covid-response-center/inclusive-economy/covid-19-crisis-pushes-us-students-into-an-uncertain-job-market>
4. Cardosa D.G. Alternative Sources of Funding in Higher Education Institutions. 27 Oct. 2021. Universitat Oberta de Catalunya. URL: <https://blogs.uoc.edu/elearning-innovation-center/alternative-sources-of-funding-in-higher-education-institutions>
5. Що таке краудфандинг та як він допомагає розвивати стартапи. 22 вересня 2023. Київстар Бізнес Хаб. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/shho-take-kraudfandyng-ta-yak-vin-dopomagaye-rozvyvaty-startapy>
6. Maximising Financial Resources for Higher Education: Strategies for Success. 31 May 2023. London Premier Centre. URL: <https://www.lpcentre.com/articles/maximising-financial-resources-for-higher-education-strategies-for-success>